

KOMPLIKOVANA DOBROTA

MIRIJAM TEVS

ZAPADNO OD SUNCA

BOOKA.

**KOMPLIKOVANA
DOBROTA**

MIRIJAM TEVS

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Slanački put 128
office@booka.in

www.booka.in

PREVOD S ENGLLESKOG
Vladimir D. Janković

LEKTURA
Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA
Agencija Tea Books

DIZAJN KORICA I PRELOM
Ivan Benussi

ILUSTRACIJA ISUSA SA KORICA
Marija Lončar

ŠTAMPA
DMD Štamparija

TIRAŽ
1500

Beograd, jun 2011.

Prvo izdanje

BOOKA.

Knjiga **009**

Edicija **Zapadno od sunca**

MIRIJAM TEVS
KOMPLIKOVANA DOBROTA

Naslov originala
MIRIAM TOEWS

A COMPLICATED KINDNESS

Copyright © 2004 by Miriam Toews
Copyright za srpsko izdanje © BOOKA,
Beograd, 2011.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
niti reprodukovati u bilo kom obliku bez pismene
saglasnosti izdavača.

Objavljivanje ove knjige pomogli su fini ljudi iz

Canada Council
for the Arts

Conseil des Arts
du Canada

ROMAN

KOMPLIKOVANA DOBROTA

MIRIJAM TEVS

SA ENGLLESKOG PREVEO
Vladimir D. Janković

BOOKA.

Za Marđž

Živim sa ocem, Rejom Nikelom, u toj prizemljuši od cigala na Auto-putu br. 12. Plavi prozorski kapci, smeđa vrata, jedan prozor razbijen. Ništa naročito. Ono, nameštaj stalno nestaje. To nam dođe kao zanimacija.

Polovina naše porodice, ona lepša, nije više tu. Rej i ja ustanemo tako ujutro i po ceo dan smo posvećeni nekim aktivnostima dok ne dođe vreme da se ide u krevet. Svake, ali baš svake večeri, negde oko deset, Rej mi kaže: idem ja u krpe. A usput do sobe zastaće nasred hodnika i na cipele spustiti parče hartije na kojem je zapisao šta sve treba da uradi sutra. Zajedno gledamo polarnu svetlost, uživamo. Rekla sam mu jednom, doslovce, ono što nam je gospodin Kviring ispričao na času. O tome otkud uopšte ta svetlost. Rej misli da gospodin Kviring ume ponekad nešto zanimljivo da kaže. Oduvek je, inače, bio pomalo zainteresovan za mišljenja gospodin Kviringa o raznim stvarima, verovatno zato što su obojica nastavnici.

Imam neke zadatke da posvršavam. Prava reč – *posvršavam*. Muče me završeci. Gospodin Kviring mi je rekao da eseji i priče, uopšte uzev, po prirodi stvari stižu do nekog svog unapred određenog kraja, koji je potpuno izvan piščevog domašaja. Kaže da mi, jednostavno, znamo kad se to desi, taj završetak, je li. Ne znam baš kako to ide. Pre bih rekla da tu ima više mogućnosti, pa ti biraj. Već slutim da ću omanuti. Toliko bar da naslutim umem. A onda pomislim, ma ko ga šiša, mnogo će mi to trebati dok budem zavrtala majušne šije i čerupala pernata telašca na montažnoj traci u oskudno osvetljenoj, blokovi-ma ozidanoj klanici na obodu jedne varoši koja i nije od ovoga sveta. Većina ovdašnjih klinaca završiće radeći na farmi *Hepi femili*, gde se lokalnoj živini pruža mogućnost da se susretne sa svojim tvorcem.

Meni je sada šesnaest godina, mlada a već nadomak velike mature, i svega me nekoliko meseci deli od časa kad ću zauzeti mesto na toj pokretnoj traci smrti.

I svoje majke, Trudi Nikel, često se setim upravo po tome, po tamanjenju peradi. Ona i ja smo jednom stajali u tom tamo dvorištu i gledali Karsona i njegovog tatu kako kolju piliće. Karson vam je faca, odmah biste ga prepoznali da ga vidite. Karson Ens. Onaj što sedi u zadnjoj klupi i rukama proizvodi zvuk kao da prdi. Predsednik Udruženja perverznjaka. Priča sâm kako mu se rodilo dete u Pansiju, varošici nedaleko odavde. Nisu tom dečku baš sve na broju, a opet, nije ni čudo što nisu ako se uzme u obzir da je svojevremeno bio ubica u skafanderu za sneg. Ja sam imala osam godina, a Trudi tu negde, oko trideset pet. Nosila je crveni vuneni kaput i one glomazne čizme za sneg. Krajevi vlasi bili su joj se skroz smrзли jer toga jutra nikako nije uspela da nađe fen. Vidi ovo, rekla mi je, pa dohvatila pramen kose i savila ga kao da je slama. Dala mi je šareni šal da ga vežem oko ušiju. Ne znam tačno šta smo nas dve uopšte tražile kod Karsonovih usred tog pokolja, ali u početku to nije tako krvavo izgledalo, prilično sam sigurna da nije, ali tako vam je to s pokoljima, prikradu vam se prosto. Karson je bio tu, moje godišće, i kad god bi podigao sekiru, zaurlao bi nešto na piliće. Hteo je da ih poplaši. Beži, glupo pile! Karson, rekao bi mu otac. Samo to, ime, a onda bi jedva primetno, ono, nadržano, klimnuo glavom. Davao je čovek sve od sebe ne bi li od sina napravio čestitog ubicu. Bilo je negde oko pola pet po podne, zimski dan, bela svetlost preliva se u plavu, a sneg pada horizontalno, dok mi stojimo pod ogromnom žutom dvorišnom sijalicom. Pa, bilo nas je i koji smo umirali. A Karson je odrađivao taj grozni posao s pilićima, drži vodu dok majstori odu, pa mašio vratove, pa savetovao živinu kako da beži. Leti, idiote jedan. Poštedi me ovoga. Jadničak. Dotle je već bio otkopčao gornji deo skafandera da mu je landarao kao neka suknja, usporavajući ga, i njegov tata je to video, pa mu je prišao i zgrabio ono poluosakaćeno pile, otrgao ga iz Karsonove ručice u rukavici s jednim prstom, pa tresnuo piletom o onaj drveni oltar, gde su klali, i samo

fiknuo sekirom, i to tako neverovatnom brzinom i precizno da je za nepunu sekundu napravio jednu onu fleka-sliku u snegu, i ja sam bila sva zblanuta, pojma nisam imala da krv može na zemlju da padne tako brzo a da se pritom ništa živo ne čuje, a moja mama je ostala bez daha, i onda rekla, gledaj, Nomi, pravi Džekson Polok. O, prelepo je. O, rekla je, tkanine nebeske.¹ To je, inače, često govorila. A Karson i ja smo samo stajali tako, i blenuli u onu krv u snegu, a moja mama je rekla: Samo tako. Ko bi rekô da je tako lako.

Nisam samo znala da li ona to hoće da kaže da je lako stvarati umetnost, ili da je lako ubiti pile, ili da je lako umreti. Meni se bar činilo da je i jedno i drugo i treće teško izvesti. Mislim se nešto, kad bi ona sad bila tu, i kad bih je ja pitala šta je tačno htela da kaže, mislim da bi ona rekla, o čemu ti to govoriš, a ja bih onda rekla, ništa, nije bitno, i to bi bio kraj priče.

Te beznačajne sitnice iz prošlosti stalno mi se vraćaju, i vraćaju, isključivo zato što ona nije tu. Za stolom, te večeri posle krvoprolića kod Karsonovih, pitala nas je kako bismo se osećali kad bismo, iz nekog razloga, svi pali u komu i onda tako prespavali letnje meseci pa se probudili negde tamo usred novembra; da li bismo se ljutili što smo propustili toplo i lepo leto, ili bismo se radovali što smo preživeli. Rej, koji mrzi kad mora da bira, odgovorio joj je pitanjem: da li bi moglo i jedno i drugo, a ona je na to rekla: ne, mislim da ne bi moglo.

Trudi više ne živi ovde. Otišla je odmah pošto je otišla Taša, moja starija sestra. Rej i ja ne znamo gde su njih dve. Znamo da je Taša otišla s Ijanom, koji je, inače, bratanac gos'n Kviringa. Veoma je savitljiv, a vozi karavan ford ekonolajm. Trudi je, izgleda, otišla sama.

A znate šta sad moj tata govori u tim dugim večerima, dok sedimo u kući na auto-putu? Kaže on: je li, Nomi, šta kažeš da zavrtime malo pločku? Da, upotrebi baš te reči, dupe da ti se stisne. A to će, inače,

1 *Cloths of Heaven*, poznata pesma Vilijama Batlera Jajtisa. (Prim. prev.)

reći da bi voleo da sluša En Marej kako peva „Snežnu pticu“, stoti put. Ili moj stari singl Terija Džeksa, „Sunčana doba“. Nekada sam tu pesmu svirala do iznemoglosti u mraku, devet godina mi je bilo tada, devet, i te sam godine, u stvari, i postala svesna svoga postojanja. Koji haos. Ludo se zabavljamo. Rej u poslednje vreme često upotrebljava glagol *svariti*. A i glagol *pribrati se*. Pribiramo se i varimo. Kad mu skrenem pažnju na to, Rej poriče. Kaže da se nas dvoje dobro zabavljamo i snalazimo. I što bi on tu sad išta menjao? Priča mi kako je život zapravo pun obećanja, ali ja mislim da on, kad to kaže, misli na obećanje kraja, jer bar do sada ja nikakvo drugo obećanje nisam uspela da napipam u svemu ovome. Kad bismo uspeli nekako da se iskobeljamo iz ove varoši, možda bi stvari pošle nabolje, ali ne možemo mi nikuda, ne možemo, jer čekamo da se Trudi i Taša vrate. Već tri godine ima kako su otišle. Prvu menstruaciju dobila sam dan pošto je Trudi otišla, što znači da sam krvarila trideset šest puta otkako njih dve nisu tu.

Ova varoš je tako ozbiljna. I tiha. Dođe mi da izludim od te tišine. Pitam se da li od tolike tišine čovek može da umre. Ima tu neka nevidljiva snaga koja neprekidno pritiska sve naše reči, kao ono kad šakom pritiskaš otvorenu ranu iz koje šiklja gnoj. U varoškoj arhivi stoji džinovski plakar pun umrlica u kojima piše: ugušio se od besa, srce mu stalo jer je bio nesrećan a nije to umeo da iskaže. *Silentium*. Jedino što se noću čuje su ti šleperi što jezde auto-putem prevozeći omamljene životinje na koje će, kad se putovanje završi, neki tamo nasnuti noževima. Ne gledaj nikad te krave u oči. Ljudi ovde, izgleda, jedva čekaju da umru. To je glavni događaj. Jedini razlog što nas nisu sve podavili na porođaju jeste taj što bi nam tako bio uskraćen život pun patnje. Školski psiholog mi je rekla da pokušam da promenim svoj odnos prema ovom mestu, da naučim da ga volim. Ali volim ja ovo mesto, rekla sam joj. E, sila si ti, rekla mi je. Sila si.

Mi smo menoniti. Koliko je meni poznato, mi smo najgnjavatorskija moguća podsekta kojoj jedan tinejdžer može da pripada. Pre nekih

petsto godina, u Evropi, čovek po imenu Menon Simons počeo je da se bori za svoju sopstvenu versku stvar, nešto čudno je to bilo, pa su onda njega i njegove sledbenike prebijali, ubijali, primoravali da se odreknu svog učenja, i to širom Holandije, Poljske i Rusije, sve dok se ovi, ili bar neki od njih, nisu iskricali evo baš ovde, gde ja sedim. Čista ironija: ovo selo nazvali su Ist Vilidž, a tako se, čujem, zove jedan deo Njujorka, gde bih mnogo volela da stanujem. Nego, ostali su pobjegli u neku tamo nepreglednu bestragiju u Paragvaju, Čako se zove, a to je najtoplije mesto na svetu. Moja drugarica Lidija doselila se ovamo iz Paragvaja, i svašta mi je pričala o ludilu koje izaziva vrućina. Ona je imala strica koji bi tako prevnuo kofu i po ceo dan sedeo na seoskom trgu i vrištao, dozivajući rođeni mozak da mu se vrati. Noću bi bilo lakše razgovarati s njim. Mi bi trebalo, dakle, srca ispunjenih radošću da žudimo za smrću, a u međuvremenu, dok ne svane taj blagosloveni dan, naši životi bi trebalo da budu kopije smrti, ili barem procesa umiranja.

Menonitsko telefonsko istraživanje moglo bi da se sastoji od pitanja tipa, recimo, šta biste pre: da ostanete u životu ili da umrete okrutnom smrću, a ako vi odgovorite „da ostanem u životu“, e onda bi taj tamo Menon što vodi istraživanje spustio slušalicu *vama*, a ne v njemu. Zamislite samo jedno fino prilagođeno detence u školi koje, najjednom, okuplja prevratničku kliku, i okružuje se ljudima u čijem je manifestu sadržana zabrana medija, plesa, pušenja, življenja u umerenom klimatskom području, filmova, alkohola, rokenrola, seksa iz razonode, plivanja, šminkanja, nošenja nakita, igranja bilijara, odlaska u grad, ili nespavanja posle devet uveče. A baš je takav bio Menon, po celom telu. Mnogo ti fala, Menone.

Ima, sem toga, nečeg bezveznog u čoveku koji, kao, veruje u besprekornu poniznost, a neku grupu ljudi nazove po sebi. I to ne po svom prezimenu, nego po imenu. Imeniti. Hmmm... Možda ću posle nekog vremena provedenog u klanici i ja osnovati nešto. S vremena na vreme

uhvatim sebe kako zamišljam Menona kao zabludelog pacijenta u nekoj instituciji nedaleko od međudržavnog auto-puta, u ugodnom, šumovitom ambijentu. Mulja nešto sa sledbenicima, gomilā pilule. Mnogo me živcira što sam, eto, i ja deo te zastrašujuće freske koju je oslikao san jednog takvog čoveka. Pitam se šta li se to konkretno dogodilo u Menonovom svetu kad mu je on onda tako okrenuo leđa. Pitam se kako li bi izgledala rekonstrukcija jednog običnog dana u detinjstvu Menona Simonsa. Čula sam za Tolkina, čula sam za Ursulu le Gvin i za onog tipa koji je napisao *Brežuljak Voteršip*, tu divnu alegoriju sa zečevima. Ali ja nisam ljubitelj fantastike. Svakoga dana toliko toga treba progutati ovde, gde smo sada. Žig zveri? Ulice popločane zlatom? Sedam belih konja? Šta? Ma, odjebite. Ja sanjam o tome da pobegnem u stvaran svet. Budem li morala da pročitam samo još jednu knjigu iz onog serijala o Narniji, ima da se ubijem. Volela bih da pročitam dnevnik neke devojke mog uzrasta – neke devojke koja živi u gradu. Ili da pročitam udžbenik o urbanom planiranju. Ili njujorški telefonski imenik. Ubila bih za taj njujorški imenik.

Trudi je uvek govorila da su joj oči boje lešnika, ali su u stvari iste kao Rejove – zagasitozelene. Trudi i Rej su rođaci u drugom kolenu. Što znači da Taša i ja nismo samo rođene sestre već i sestre u trećem kolenu. A u ovoj varoši nema genetskog šarenila, kol'ko god da su vam boje važne. Možda to sad zvuči kao otrcan štos, ali nama nije ni najmanje smešno. Ne, rekla bi Trudi, boja lešnika je to. U pasoš ima da upišem tako – boje lešnika. Pogledajte ponovo. Taša i ja bismo pogledale, i ništa što makar izdaleka podseća na lešnik nismo videle u tim očima, ni flekicu, ni tačkicu, ni šaru neku, ali okej, rekle smo, nema frke, čist lešnik. A šta će ti uopšte taj pasoš, pitala je moja sestra. Identifikacije radi, rekla je Trudi. Mislim da se od same pomisli na to da će imati pasoš osećala kao avanturistkinja, od same pomisli na to da će jednoga dana stvarno moći da sedne u avion i odleti na neko čarobno mesto, gde je klima umerena a ljudi plešu.

Menonite nikad niko neće pogurati da odu do grada, udaljenog od naše varoši šezdeset pet kilometara, ali ih i te kako podstiču da putuju u najudaljenije zabiti Trećeg sveta, prateći burad punu Gideonovih Biblija i mrežica za kosu. Možda je i ona tamo negde sada – podiže crkve po Kongu, nosi lepu haljinu s cvetnim motivima dugu do gležnjeva, obula gumene čizme, a slamnati šešir joj na glavi. Ali čisto sumnjam. To je Usta² radio sa starijim samicama koje su verovatno bile lezbijke, ali ih nazivaju usedelicama – slao ih u tople predele s lopatama, mesečnim prinadležnostima i kamerom, tako da mogu da se vraćaju na svakih nekoliko godina i prikažu slajd šou u podrumu crkve, da se svi naši menončići siti nagledaju. I na kraju tog slajd šoua uvek se pojavi baš onaj najmrzovoljniji lik iz tog tamo sela, prosvetli se, počne da nosi krpče oko struka, pa pomaže belim lezbijkama u njihovom plemenitom radu, uprkos pretnjama i negodovanju njegovih zemljaka. Ponekad misionari stradaju. Ali tako to, jednostavno, mora biti. Uvek taj slajd šou ima neku čudnovatu podradnju, koja se krčka u pozadini, a redovno podrazumeva ili to da vraća proteraju iz sela, ili da ga nateraju da se nasmeši u kameru, držeći u ruci primerak Novog zaveta, što znači da je, hvala Gospodu, čovek spasen. A posle slajd šoua jedemo sir i zemičke, i možda se malo poigramo žmurke u hodniku, pipajući po mraku.

Bilo kako bilo, ne mogu da zamislim svoju majku kao misionarku. Nije mi teško da je predstavim sebi kako radi neke druge stvari, recimo da roni u moru ili vòdā grupe turista po Evropi. Trudi je skraćeno od Gertruda, a to ime postalo joj je koliko-toliko podnošljivije kad je čula za Gertrudu Stajn i sve one pariske mačke. Oduvek je želela da vidi Pariz. Imala je svojevremeno običaj da peva stare pesme Žaka Brela, s jakim francuskim akcentom. Pevala ih je na sav glas, i smešno je to bilo, ali Taša mi je govorila da je sve to samo *fasada*. Rekla bi da je Trudi obnevidela od rmbačenja po kući. Da ne može više da diše od tlačiteljskog patrijarhalnog režima.

2 Engl.: *The Mouth* (usta). (Prim. prev.)

Trudi je volela da čita, ali je uglavnom čitala misterije (mada je ovih dana ovde in kad se kaže: misterije ne postoje!)³, ili knjige o holokau-
stu. Volela je reč *nestvarno*. To je prosto nestvarno, rekla bi kad bi je nešto iznenadilo, razočaralo ili zapanjilo, a takvih je stvari bilo, reklo bi se, napretek. Takođe je uživala da govori *jeeee*, baš onako, s guštom – a to je kod nje bila reakcija na bilo kakvu sitnicu koja bi je uzбудila. Mi kao porodica u malom čamcu na velikim talasima. Mi kao porodica letimo nizbrdo u kolima, a menjač u leri. Mi kao porodica sečemo jelku za Božić. Mi kao porodica. Još nešto je izgovarala često, kad bi čitala recimo, pa joj se nije odgovaralo na pitanja kojima smo je u čitanju prekidali: *Štaaaaaaaa?* Jedna neverovatno otegnuta reč, sa zadivljujućim glasovnim varijacijama, od dubokih, preko visokih, do umereno visokih tonova. Pogled, pritom, ne bi skidala s knjige. Ej, mama, idem ja napolje da se pospem benzinom, pa da kresnem šibicu! *Štaaaaaaaa?* A pogled i dalje prikovan za knjigu. Mnogo mi je to bilo gotivno.

Moja majka je maštala o tome da otputuje u Svetu zemlju. Veoma se zanimala za Jevreje. Njih, inače, nije bilo u našoj varoši. Kao ni crnaca, ili Azijata. Svi smo izgledali u priličnoj meri isto, kao bića iz nekog naučnofantastičnog univerzuma. Sestra i ja bismo odlazile ujutro u školu, a mama bi stajala na pragu, onako u spavaćici, i opraštala se s nama, zdravo, idite s bogom, volim vas, lepo se zabavljajte, i tako sve dok više ne bismo ni mogle da je čujemo, dok same sebi ne počnemo da ličimo na neke strane mornare koji napuštaju usputnu luku posle jedne fantastične, nestvarne noći, a onda evo nas, vraćamo se, četiri je po podne, a ona još onako, u spavaćici, ali sad na kauču, prstom prati red u knjizi i kaže, zdravo, zdravo, kako ste mi? Nemojte mi samo reći da je već četiri sata! Jeste, rekle bismo nas dve. Šta ima za jelo? A mama bi se pridigla, i to baš onako brzo, i tad bi obično rekla, o prebrzo sam ustala, a mi bismo sačekale neku sekundu, da njoj prestane da se manta u glavi. Nosila je svetlocrvene postavljene papuče

³ Igra reči; anglosaksonska žanrovska odrednica *mystery* odnosi se, zapravo, na crkvenu dramu. (Prim. prev.)

u obliku gotovo savršene lopte. U roku od jednog sata stigla bi da se obuče, da ode do bakalnice *Tomboy*⁴ (ko još bakalnicama daje imena po polnim anomalijama?), kupi sve što treba, vrati se kući, spremi da se jede i iznese hranu na sto, nasmejana, srećna, srdačna i spokojna.

Bila je, inače, veliki majstor u baratanju *klikom*, onim mesom iz konzerve koje je ličilo na izgnječeno ljudsko meso, a prodavalo se sve s ključićem kojim konzervu otvaraš. Volela bih da imam neke jače činjenice u vezi s Trudi, da mogu da stvorim potpuniju i razgovetniju sliku o njoj, ali tu je ženu teško bilo pričvriliti.

Nešto je u njoj stalno podrhtavalo, nešto žestoko i nepredvidivo, kao testera zatvorena u rođendanskoj torti. Izigravala je zadovoljnu ženu kao što Džek Nikolson izigrava ludaka u *Letu iznad kukavičjeg gnezda*, ali Rej je, s druge strane, bio istinski zadovoljan što može da sedne u čelo stola, onako sve u odelu, s kravatom, i da se kliberi sa svoje dve relativno normalne kćerke i ženom koja voli da se zabavlja, ima oči boje lešnika, seksi spavačice i pasoš s glamuroznom crno-belom fotkom koji čuva u gornjoj fioci svoje komode.

Mesto na koje je Trudi najčešće putovala bio je podrum crkve. Mnogo su vremena žene dužne tamo da provode. Ako ih nema u podrumu crkve, odlaze u pakao. (Koga ćeš služiti? Misionare u Bocvani, ili Nečastivog? Tako je. Ima li pitanja? Nisam ni mislio da će biti.) Posao tih žena bio je da krpe odeću i čebad za misionare, pa da onda pokrpljeno šalju preko mora, u buradima. Trudi se gnušala toga. Uvalila se u nevolju kad je u jedno bure, otpremljeno potom za Nikaragvu, ubacila nekoliko ljubavnih romana. Od nje se, inače, očekivalo da u crkvi obavlja razne dužnosti, da kuva za svadbe i sahrane, da šije, da drži časove u nedeljnoj školi ili, jednostavno, da uvek podmetne bulju kad bilo kome treba da se pomogne. Stalno su je zvali i pitali da li bi mogla da izdvoji malo svog vremena i nađe im se pri ruci. To, u stvari, i nije bilo pitanje. Ponekad bi i otišla, i to u poslednji čas, govoreći, o stvarno bi trebalo da odem, iz ovih stopa bi trebalo da pođem.

4 Engl.: *Tomboy*, muškarača, muškobanja. (Prim. prev.)

Nije joj pomagalo to što joj je brat iberšulc⁵. Pre mu to dođe kao da je bila sestra Moamera Gadafija ili Josifa Visarionoviča Staljina. Ili se dopadaš, ili propadaš. Tati bi bilo drago kad mama ode da pomaže, ali mu je isto tako bilo drago i kad ne ode. Rekao bi čovek da on, zapravo, nikada nije sa sobom raščistio koja mu se Trudi više sviđa, da li ona poslušna dama iz podruma crkve, s glomaznim čizmama za sneg na nogama, ili buntovna riba u seksi donjem vešu. Pretpostavljam da su obe te krajnosti bile puka poza, i da je prava Trudi bila nešto između. Ali u tome i jeste caka s ovom našom varoši – nema tu prostora za to nešto između. Ili jesi, ili nisi. Ili si dobar, ili si loš. Ako ćemo pravo, ili si mnogo dobar, ili mnogo loš. Ili si mnogo dobar u tome da budeš mnogo loš a da te ne otkriju.

5 Nem.: *Über-Schultz* – gradonačelnik. (Prim. prev.)

2.

Ljudi u Ist Vildž dolaze iz celog sveta da iz prve ruke vide šta znači voditi jednostavan život. Većinu vremena Trudi je odbijala čak i samu činjenicu da preko leta postajemo živi eksponati, kao nekakve retardirane isusovske nakaze. Naglas bi se iščuđavala šta li svi ti automobili s američkim registarskim tablicama traže u našoj varoši. Foliraju se, znaš, rekla bi Taša. Trudi bi bilo mrsko i da pomisli o sebi kao o žiteljki najnazadnije zajednice u svetu. Kada je kraljica, ima tome već mnogo godina, dolazila u posetu našem gradiću, da baci pogled u daleku prošlost, Trudi je rekla da neće da ide da je vidi. Kraljica se nalazila na pola četvrti od naše kuće, i svi su varošani išli da je vide, i bio je to, iz nekog razloga, i za Reja bogzna kako važan trenutak, i stalo mu je bilo da Trudi obuče onu svoju teget haljinu i izađe s njim u masu sveta koja se okupljala, ali ona je rekla: jok ja, ostajem kod kuće, hoću da čitam. Ne idem ja tamo, rekla je, da stojim kô neki idiot samo da me zajedljivi britanski novinari nazovu lokalnom geačinom. Ili da me slikaju pa da izađe fotka s potpisom: nepoznata menonitska žena potpuno ravnodušna na kraljičinu posetu verskoj zajednici. Molim te, Trudi, preklinjao ju je Rej, molim te, pođi sa mnom. Neću, rekla je ona, povedi devojčice. Što je on i učinio. I tako smo otišli i našli se tamo s tečom, koji je imao one merdevinice, pa smo se njegovi klinci i Taša i ja naizmenično peli da stvarno dobro osmotrimo kraljicu i njevu svitu dok su ljudi koji su stajali iza nas psovali na tom izuvrtanom jeziku našeg naroda. Teško je uvrediti se kad vam neko kaže *upemmuhljefulle und siehn muhl blief ope*, ili *schlidunzich*.

Na putu kući sreli smo mamu, koja nam je kazala da je, eto, na kraju i ona, ipak, videla kraljicu. Trudi je, naime, sedela na krovu Kliverove mašinske radionice, i to u kućnoj haljini i s ravnim patikama na

nogama, a oko nje je bila gomilica dečaka, pubertetlijâ, i oni su, tako, imali najbolji pogled u celom gradu. Pa, rekla je ona tati, jesi li sad zadovoljan? Videla sam kraljicu. Uхватила je tatu podruku i odvukla ga kući. Taša i ja smo razmenile poglede koji su značili nešto u stilu: je l' to naša majka luda na kulerski, okej način, ili je sad već prešla granicu i zagazila u ono uznemirujuće ludilo kojeg, po nama, bolje da nema? Reju to nije bilo ni milo ni mrsko, samo se zbunio. A bilo je to baš tipično za mamu, kad je reč o raznim stvarima koje je radila za njega i zbog njega, ali uvek na neki svoj, donekle prkosan način. Malo od ovog sveta, malo ko zna odakle. Bila je nalik onom čudnom detetu u odeljenju koje uvek tačno zna koliko daleko sme da tera u bezobrazluku.

Ploče je krila u Tašinoj staroj kutiji za igračke u podrumu. Jednom tako, a bilo mi je negde oko deset godina, Taša je pozvala Usta i rekla mu da je našla Trudine ploče Krisa Kristofersona i da se mnogo plaši da ih sluša, a onda joj je Usta rekao, ma u redu je, smiri se ti samo, pomoli se sa mnom. Uzmi te... stvari i stavi ih u neku papirnu kesu. Dobro zatvori kesu i donesi mi je ovamo, u parohijski dom, pa ćemo zajedno da vidimo šta ćemo s njom. Sotona te iskušava, jesi li svesna toga? Jesam, rekla je Taša, on je tako grozan... čovek. (A šta li ono tačno beše? Pali anđeo?) I briznula je u plač. Samo se pravila. Ona i njeni drugovi, koji su, inače, sve vreme slušali taj razgovor, valjali su se po podu i umirali od smeha, ali ja sam bila prestravljena. Njoj je, zapravo, prokletstvo bilo u toj meri suđeno da to više uopšte nije bilo smešno. Istog dana navratio je Usta da porazgovara i pomoli se s Trudi, a sve u svetlu naklonosti koju je mama gajila prema tipovima kao što su Kristoferson i Bili Džoel. Rekao joj je tada da, u njegovom rečniku, *pakao* ide odmah iza *rokenrola*.

Toliko je bilo tih smešnih kategorija stvari koje smo smeli i stvari koje nismo smeli da radimo, a ništa od toga, bar za mene, nije imalo nikakvog smisla. Menon se sigurno bio naljoskao sirupa protiv kašlja

kad je sastavljao te spiskove „moj“ i „nemoj“, a opet, na neki neobjašnjiv način, sve je to nadživelo vreme, pa je i danas deo naših života.

Kad sam imala deset godina, mama i ja smo vodile žestoku raspravu o filmu *Švajcarska porodica Robinson*, koji su tada puštali u Crvenom bioskopu u Glavnoj ulici. Ja sam htela da idem. Moja u to vreme najbolja drugarica, Agnes, išla je da ga gleda, ali samo zato što je njen otac pušio i radio kao šanker pre nego što je nastupila čistka, pre nego što je Usta preuzeo sve u svoje ruke, zatvorio kafanu, autobusku stanicu, salu za bilijar i bazen, i naterao sve učitelje i nastavnike da se pridržavaju tog otkačenog nastavnog plana koji blage veze nije imao s onim što se inače predavalo po školama u unutrašnjosti. Pravi naslov udžbenika iz kojeg smo mi učili mogao je da glasi i *Dokazane teorije koje osuđujemo*. Jedino što Usta nije zatvorio bio je upravo Crveni bioskop, pri čemu ja nikada nisam bila sasvim načisto zbog čega i njega nije zakatančio. Mora biti da se tu nešto muljalo ispod žita. Podela zarade. Ko bi ga znao. Možda je ostavio bioskop zbog američkih turista. Da imaju šta da rade uveče, kad se sve po selu pozatvara. Ili je možda maštao o tome da će u njemu povazdan prikazivati *Hejzelin narod*. Ili *Uzde Menonove*. Ta filmska ostvarenja (nisu nam dali da ih zovemo filmovi) inače su nam redovno prikazivana.

A ako mislite da su ta filmska ostvarenja bila puka propaganda, uprošćene priče o družini bojažljivih seljaka koji uspevaju da odole svesvetskom pritisku koji ih tera da postanu normalni, a potom osnivaju svoje nastrane zajednice u surovim podnebljima – na pravom ste putu.

Agnesini su ko zna kada još prestali da idu u crkvu. Njima crkva nije bila važna. Živeli su u nekom bezvazдушnom prostoru. Odavde su bili, a kao da nisu. U meni su budili strahopoštovanje. Miris duvana koji se uvek osećao u njihovoj kući bio je nalik egzotičnom parfemu, a zveckanje praznih flaša razlegalo se poput neke retko lepe muzike.

Pre čistke, dok je Agnesin tata radio u kafani po celu noć, odlazila bih kod nje kući, i uvek smo morale da se igramo sasvim tiho, jer njen tata je preko dana spavao. Obično smo se igrale jedne igre koju smo

zvale „sakrij sunđer“, s tim što se u toj igri nije tražilo očima, već isključivo sluhom. Cela igra odvijala se zapravo u kupatilu u prizemlju kuće, a suština je bila u tome da se mali zeleni sunđer čuše u plakar ispod sudopere, i to potpuno bešumno. I dok bi jedna od nas stavljala sunđer u plakar, ona druga bi sedela na klozetskoj šolji i pomno osluškivala ne bi li, kojim slučajem, čula kako se vratanica zatvaraju. Ako se bilo šta čulo, ona što bi slušala samo bi prošaputala čulo se, i onda bi na nju došao red da uzme sunđer. Mada se lično užasavam tišine, naročito one koja u našoj palanci vlada noću, moram da priznam da mi je bila zanimljiva ta fora da se u šankerovoj kući igramo što tiše možemo.

Nikada nisam bila u Crvenom bioskopu. Na takva mesta porodice kao što je moja nisu zalazile. A kako sam samo želela da gledam Švajcarsku porodicu Robinson! Mama mi je rekla da će razmisliti, ja sam kazala da je film na programu upravo tog dana, posle podne, na šta je ona, opet, rekla da bi volela da joj dam malo više vremena. Porazgovarala je o tome s tatom, i on, naravno, nije čovek znao šta da kaže. Neka odluči mama. A ona se šetkala po kući u onim svojim crvenim postavljenim papučama, i kao fol nešto radila dok je smišljala šta će da mi kaže. Išla sam za njom i rekla: pa? Pitala me je o čemu je film, i ja sam rekla da ne znam. O nekoj porodici, valjda. O porodici koja živi na jednom ostrvu i pokušava da ode nekud. Ona se bogzna kako uozbiljila. Kakav je to greh kad jedna porodica pokušava da preživi, da se bori, i da ode nekud sa ostrva, pitam je ja. A ona mi kaže: pa i nije greh, ako ćemo pravo. Nevolja je u tome što bi izvesne osobe mogle da me vide u bioskopu. Prerušiću se, kažem joj ja, a ona prasne u smeh i kaže, ne, to je prosto nestvarno. Idi, more. Rekla je nešto na onom starom jeziku, nešto što bi, manje ili više, značilo *grom i pakao*, s tim što, naravno, nije značilo to. Mi reč *pakao* nismo smeli da izgovaramo tako neobavezno, mada si moje roditelje mogao često da čuješ kako kažu *oba, yo*, što bi u slobodnom prevodu bilo otprilike *dovraga*.

Nismo, isto tako, smeli da kažemo ni *đavo*. A Agnesini su govorili *đavo*. Kad smo njenom bratu spalile kućicu na drvetu (i to smo obavile

u relativnoj tišini), pri čemu je s kućicom izgorelo i celo drvo, ona je rekla samo *ma, đavo da ga nosi*. Kad sam pitala mamu šta bi to značilo, ona je počela da vrti glavom i zatražila od mene da te reči ne ponavljam. Pitala sam kasnije jednu drugaricu da li je ona možda čula da je nekoga ili nešto đavo ikada nekud odneo. A ona mi je rekla: jeste, bogami, sećam se da je jednom neku ženu odneo, i kazala mi je još da se plašila i pomalo zavidela toj tamo. Duvanski dim, flaše koje čangrljaju i sad, eto, i mogućnost da te *odnese nekud* onaj čije ime ne izgovaramo. Raj na zemlji.

Televizija se takođe našla na Menonovoj crnoj listi, ili bi se svakako našla da je postojala u njegovo vreme. Mi televizor nismo nabavili sve dok jedan rođak koji nam, u isto vreme, dođe rod u prvom i drugom kolenu, a moguće i ujak i budući zet, nije nastupio u šou programu *Put do vrha*, gde su lokalni srednjoškolci odgovarali na pitanja i za to pritom imali vrlo malo vremena, da bi na kraju za tačne odgovore dobijali nagrade.

Cela ta stvar – šta jeste, a šta nije dozvoljeno – tako je nasumice bila zamišljena i, uopšte, u toj meri besmislena da je sve to izgledalo kao da se igraš žmurke s dvogodišnjacima. Bili Džoel je u redu, ali reč *đavo* ne sme da se izgovara. *Put do vrha* – može. *Švajcarska porodica Robinson* – ne dolazi u obzir. Usta je jednom održao besedu koju je naslovio: „Situacione komedije: bezazlena razonoda?“. Trudi nije mogla bez serije *MEŠ*. Zanosni tonovi arije „Samoubistvo ne boli“, protkani bukom helikoptera, provukli bi se nekako kroz spuštene roletne negde oko osam uveče, i čuli bi se u dvorištu iza kuće, gde bih ja upravo raspetljavala baštensko crevo, jer je Rej to tražio, ili sahranjivala ptice, ili radila nešto, i uvek bih na časak, na tren, pomislila: e, Trudi je sad srećna.

Iz nekog razloga, bilo je potpuno na mestu gledati *Betmena*, mada se on borio protiv biljaka ljudožderki i onog Džokera, po čijem smo nadimku odmah znali da priziva postojanje nečega zlog, budući da je reč o igračkoj karti. *Začarane* ili *Sanjam o Džini* nije bilo preporučljivo gledati, konkretno zbog magije, a magija znači satanizam, ali mi smo ih ipak gledali. Trudi je govorila da ne možeš ti tek tako da išmrčeš

nos a da se neko tamo saplete i porazbija sve sudove, a Taša je rekla: o, bogami, u redu je to, ali sigurno možeš da dohvatiš tamo neki štap i pipneš njime grm, a ovaj da plane kao slama? A-ha, i baci pogled 'vamo, držim pet riba u desnoj ruci. A u drugoj samo jedna vekna hleba. Gledaj sad pažljivo dok ja... Ćuti, rekla bi joj mama, a Taša bi uzvratila: ćuti ti. Tašo, rekla bi mama. Mama, rekla bi Taša. I to bi bilo sve. Tako je malodušna naša mama bila dok, kao, zavodi red.

Jednom se u nekom komičarskom TV programu, ne mogu da se setim kojem, komičar glasno upitao da li će biti seksa u raj, a Taša je, ležeći na trbuhu i šakama podupirući bradu, rekla da hoće i da će to biti božanstveno. Ne znam zbog čega sam baš to upamtila. Više mi je zapravo u sećanju ostalo bezizrazno Tašino lice dok je izgovarala te reči, kao i reakcija mojih roditelja koja je usledila. Reakcija koje nije ni bilo. Mora da su bili spustili gard. Umorili se ljudi. Ja nisam bila načisto s tim da li je posredi štos ili nije. Sama pomisao na to da reči seks i raj upotrebiš u istoj rečenici, mislila sam ja, bio bi pravi povod za... ne znam... zajedničku molitvu, možda. Za suze, stihove, zagrljaje, egzorcizam.

Dobar deo detinjstva provela sam moleći se za Tašinu dušu. Njenu majicu s natpisom JA SAM ZA ISUSA krila sam gotovo dve godine jer sam znala da je ona nosi neiskreno, a i zato što sam majicu nehotice upropastila pošto sam na njoj magičnim markerom iscrtala strelu koja je bila uperena nagore, umesto u stranu. Jednom u crkvi, dok smo izvodili ono „jedan pita ostali odgovaraju“, kad Usta postavlja pitanja, a mi ostali odgovaramo uglas, i svaki odgovor trebalo bi da glasi „Isus Hrist“ ali Taša bi svaki put rekla „Džon Lenon“. Mama je pokušavala da je nadviče svojim Isusom, a onda je Taša počela da forsira Lenona pola takta pre Trudinog Isusa, sve brže i brže, a ja sam samo spustila glavu Trudi u krilo i molila se da Taša već jednom čuje Isusa kako kuca na vrata njenog zift crnog srca pre nego što moja sestra završi u ognju paklenom. U kolima, posle toga, mama je rekla

da je Taša nepopravljiva, a Taša je rekla da mama folira, i to sve zbog tate, na šta je tata rekao: šta to mama folira? A Taša je rekla: pa folira da je ljuta. A tata je rekao: a zbog čega je ljuta? Zbog Džona Lenona, rekla je Taša. Mama ljuta zbog Džona Lenona, pitao je tata. Jeste, rekla je Taša, mama je ljuta zbog Džona Lenona. Bože. Lepo se čulo kako koluta očima. A onda je tata pitao ko je taj Džon Lenon, i Taša je zatražila dopuštenje da izvrši samoubistvo – a mama je izgledala nekako zadovoljno, pa dobro, ne baš zadovoljno, ali svakako ne nezadovoljno, dok je tata, kao i obično, izgledao smeteno.

Potpuno sam sigurna da me je toga dana Taša prvi put nazvala *Zveralo*. A ja sam, kol'ko se sećam, na to samo počela da se okrećem, od Trudi ka Reju, od Reja ka Taši, pa opet u krug, od Taše do Trudi, pa od Trudi do Reja i dalje, do Taše, i sve tako, očajnički pokušavajući da shvatim o čemu to oni govore, šta te reči koje izlaze iz njihovih usta znače. Jedino što sam želela da čujem bilo je to da ćemo svi mi živeti zauvek, ovako zajedno, u sreći i veselju, u raju, s bogom, bez bola, tuge i greha. A u mojoj varoši ljudi *računaju* na takve stvari. I uzimaju to zdravo za gotovo. Mi smo odabrani. Mi furamo brzom trakom jer smo drugačiji, i stižemo do spasenja. Jedino na tu izvesnost sam se potpuno oslanjala, i nikako mi nije bilo jasno zbog čega bi moja najuža porodica pokušavala nešto da mulja, levo, desno, ili u bilo kojem drugom pravcu sem naviše, gore, ka bogu.

Zašto se Taša bila tako zainatila da nam upropasti sve izgleda, da izjalovi sve naše planove da budemo i ostanemo zajedno zanevek, i zašto moji roditelji, đavo da ih nosi, nisu shvatili šta se dešava i zaždali tu devojkicu? A trebalo je da ostanemo zajedno, meni je to bilo jasno kao dan. To je suština stvari, to je krajnja svrha, zbog toga jedino i postoji porodica *Nikel*. Zbog toga – da zauvek ostanemo zajedno. I to je bilo apsolutno izvodljivo. I tako nam je malo falilo, bili smo na korak od cilja, ma već smo na cilju i bili. Pa samo to što živiš u *Ist Vilidžu* znači da si stigao na pola puta. Šta bi jedno pobožno menonitsko čeljade više poželeti moglo?

Ima tu još stvari u vezi s mojom majkom koje biste mogli, a i ne biste morali da znate, ili da upamtite. Volela je da se gladi po stomaku, naročito kad bi zastala nasred kuhinje i zablenu se u kredence, pokušavajući u glavi da se pripremi pre nego što zaroni u neki jednoličan kućevni posao.

Često bi, kad izgovori reč *da* odgovarajući na neko pitanje, raširila ruke kao dirigent simfonijskog orkestra kad zatraži od muzičara da se naštimuju.

Volela je namešten krevet.

Imala je neobjašnjivu sposobnost da predvidi vreme.

Peškire bi uvek žestoko protresla pre nego što ih spakuje, i često je to radila vrlo blizu našim glavama dok sedimo i gledamo TV.

Nije marila za one što kažu da posle jela treba sačekati dva sata pre nego što odeš da plivaš. „A ribe, je l' one izlaze iz vode posle jela?“

Vozila je prebrzo, i kad god bi parkirala auto, stala bi, ali svaki put, malčice bliže zidu ili bilo kojoj prepenci koja se nađe pred njom, sve dok na kraju ne bi udarila haubu. Nazivala je to montrealским parkiranjem. Nikada nije bila u Montrealu, ali volela je da izgovori pridev *montrealско* kad god joj se za to ukaže prilika, bilo da je reč o parkiranju, frizuri, sendvičima, svemu što je bilo u montrealском stilu.

Mnogo je polagala na stoprocentni pamuk. „Ume gadno da se izgužva, ali bar u njemu koža diše.“

Sviđale su joj se tatine trepavice, kao u devojčice, i njegov osmeh (o, *Rejov osmeh!*), a i ono kad mu podlaktice potamne preko leta. Jednoga dana ona i tata pričali su tako u kuhinji, i Taša i ja smo je čule kako govori: obožavam taj tvoj smisao za humor, ĐAVO da ga nosi.

Povremeno bi čupkala dlačice iz brade, što ja nisam mogla da gledam.

Razgovarala bi sa strancima kad god joj se ukaže prilika. Mahom su to bili turisti koji su ovamo dolazili da vide selo, a ona bi se uvek bogzna kako uzbuđivala nad raznim aspektima života tih stranaca.

Zimi bi mi ugrejala krevet tako što bi ležala u njemu dvadeset minuta dok ja obavljam redovno kupanje subotom uveče.

Uvek bi plakala kad gleda *Voltonove*⁶.

Svaki čas bi strčavala u podrum, gde nam je stajao veliki oštrač za olovke, samo zato što je na oštraču pisalo BOSTON.

U jednoj fazi razmišljala je o tome da se kandiduje za gradonačelnicu, ali nije želela Reju da stvara neprijatnosti.

Crkvene pesme je pevala na sav glas, što je meni stvaralo neprijatnost.

Bila je stručnjak za crtanje konja, naročito sapi i zadnjica. Žvrjlala je konjska dupeta po telefonskom imeniku.

Životu je pristupala vedro, širom raširenih ruku. Tu je, možda, grešila.

Volela je bele, šušlave zavese, ili žute zavese, pod uslovom da su supersvetle.

Tata ju je voleo do iznemoglosti, iako gotovo nikad nije znao šta toj ženi uopšte da kaže, a i ona je njega volela do iznemoglosti, ispunjavajući te tihe komade njihovih života knjigama, kafom i drugim stvarima.

Stalno mi se vraća jedno sećanje na nju. Jednom tako, kad je meni bilo otprilike dvanaest godina, Trudi je odlučila da nauči da vozi motor mog brata Džerija, brata u prvom, drugom i trećem kolenu. On ga je doterao, sve joj pokazao, i gde je gas, i gde su kočnice, i sve ostalo, i ona je rekla: u redu, lepo, kapiram, kapiram, to je to. Meni i Taši je rekla da Reju ništa ne govorimo jer će on da se sekira. Nas dve smo se delele u travi kraj puta, jele domaći sladoled na štapiću i gledale. Sunce se presijavalo na hromu motora, mama se smejala. Nosila je biciklističke pantalone od lažnog džinsa i roze hrapavu majicu. Mahala nam je i kreveljila se dok joj je Džeri davao uputstva. I kad je Džeri konačno rekao: u redu, vreme je da staviš ovo, pa joj nabudžio onu džinovsku kacigu na glavu, pogledala nas je tobože bespomoćno. I kucnuo je čas da krene.

⁶ *The Waltons*, hit serija američke TV mreže CBS, emitovana od 1972. do 1981. (Prim. prev.)

Podigla je nožicu i lagano okrenula motor, tako da je sad bila licem okrenuta prema auto-putu. Pogledala je u Džerija, on je klimnuo glavom, sa osmehom od uha do uha, i Trudi je pošla. Poletela. Mislim, od nule do sto odradila je za sekundu i kusur, a onda je naglo skrenula s puta u travu, zakucala se u veliku saksiju i preletela preko upravljača. Takve je se stalno i sećam – kakva je bila dok je letela kroz vazduh. Ostala je u istom onom položaju u kojem se nalazila dok je sedela na motoru. Noge su joj bile savijene i blago raširene, kao da još jaše makinu, a ruke i šake su joj, sve vreme dok je letela, izgledale kao da i dalje drži upravljač. Izgledala je kao Ivel Knivel dok preskače dvadeset automobila ili nešto u tom fazonu, samo na nekom nevidljivom motoru.⁷ Nikad ništa tako smešno u životu nisam videla. A i trajalo je čitavu večnost.

A kad smo svi poskakali i potrčali do mesta gde je ona ležala u travi, i još se naglas smejala, i ječala, Džeri se sav snuždio, a Trudi nas je naterala da obećamo da ništa nećemo reći Reju, ali to obećanje bilo je teško ispuniti kasnije, kad je on stigao kući, pa stao da se čudi otkud to njoj sad ruka u gipsu. Kazala mu je da je pala sa stepeništa dok je trčala da stigne s omekšivačem za rublje pre nego što krene ciklus ispiranja u mašini, a onda je Taša tati rekla istinu, ali ga naterala da obeća da neće Trudi reći da zna.

Nema, pretpostavljam, ni lepote ni dostojanstva u tom prizoru, naročito kad po njemu pamtiš majku koja je trenutno odsutna, ali uvek me malo podiđu žmarci kad se setim nje kako leti kroz vazduh u onom čudnom, fantomskom položaju. Istog tog leta, kad je skinula gips, Trudi nas je jednom, mene i Tašu, vodila na jezero da plivamo, pa nam rekla da zaronimo, ali da gledamo pod vodom. Kazala nam je onda da će ona da skoči sa one daske koju je neko sklepaio i da ćemo je, kad uroni pod vodu, videti u savršenoj pozi žabe. I stvarno je tako bilo. Izgledala je ama baš isto kao žaba kad roni.

⁷ Evel Knevel, pravim imenom Robert Krejg Knivel (1938–2007), proslavljeni američki akrobata na motociklu i zabavljač. (Prim. prev.)

To je još jedna moćna slika po kojoj pamtim Trudi, ali ne toliko jaka kao ona kad leti. Pre neki dan, dok sam pakovala tatine čiste maramice, našla sam u fioci njen pasoš. Kamo sreće da nisam. Makar moje priče radi, trebalo bi da je taj pasoš kod nje. Sela sam na tatin krevet i počela da prelistavam prazne stranice. Nema pečata. Nema egzotičnih mesta. Nema fleka i izgužvotina od putovanja. Samo lični podaci i majčina crno-bela fotografija ispod koje bi, da je objaviš u udžbeniku psihologije, u lekciji posvećenoj tumačenju izraza lica, pisalo: prožeto bestidnom, srceparajućom nadom.

3.

Trevisa sam upoznala pre pet meseci, na dočeku Nove godine na Samoubičinom brdu. Valjani menoniti, u stvari, ne proslavljaju dolazak još jedne godine zatočeništva na ovom svetu. Toj noći oni se ne raduju. Ali mi nismo valjani menoniti.

Neko je založio veliku vatru, iskre su prštale naokolo, bilo je lepo, ljudi su se smejali i kašljali. Neki su se cmakali u žbunju. Nekoliko njih igralo je žmurke s baterijskom lampom na obližnjem starom ruskom groblju. Jedno ili dvoje povraćali su u snegu, a ja sam, ne baš razgovetno, čula Kristinu Makvaj kako peva pesmu „O, tata“ preko zvučnika na nečijim kolima. Stajala sam s nekim školskim drugaricama, i razgovarale smo o tome šta će koja da upiše kad su nam prišli Trevis i onaj drugi tip, Regan, pa nas upitali da li smo za duvku.

Mi smo samo slegnule ramenima, nit' jesmo, nit' nismo, zabacile kose, nasmrt smorene. Ajd, rekla je Dženin, najrečitija među nama. Pošto smo popušile džoint, ja i Trevis zapodenuli smo razgovor, a ostali su otišli do vatre. Ti si Tašina sestra, je l' tako beše, rekao je on.

Jesam, rekla sam ja.

Sranje, čoveče, rekao je on, a mislio je, čini mi se, na to što je Taša otišla.

Slegnula sam ramenima.

Mirišeš na pačuli, rekao je on.

Nasmešila sam se. Pušili smo. Gledali smo u zvezde. Tresli smo se od zime.

Kako se ono beše zoveš, upitao je on.

Nomi, rekla sam.

Nosio je vojničku jaknu s bezbroj džepova, i radne čizme *greb kodi-jaks*. Na rukama je imao rukavice sa isečenim prstima.

Ti voliš rege, je l' da, pitao je on.

Pa ono, da, rekla sam. Tu i tamo. A on je rekao da i on voli rege. I onda smo, prosto tako, počeli da razgovaramo o muzici jer se tako ljudi testiraju. Čak i jedna menonitka, zaklonjena od sveta, zna da ne valja žvalaviti se s tipom koji ima ploče *Er suplaja*⁸. U redu je da se žvalaviš s dečkom koji ima Emersona, Lejka i Palmera, ali s takvim sigurno nećeš da profuraš, bar ne otvoreno. A onda je Trevis pomenuo Lua Rida a da se pritom nije ponašao kao neki paćenik koji bi da mi se prišljamči, i ja sam odmah znala da želim da mu budem devojka, pa sam začutala, i pokušala da izgledam stidljivo, i to tako što sam usne držala na odgovarajući način.

Budi tajanstvena, govorila sam sebi. Neko vreme sam forsirala taj izgled u stilu „smejem se, smejem se, smejem se, a plakala bih“. Ima to veze sa očima, ustima i izvesnim pauzama u govoru. Tragično je, i romantično, na neki način. Nisam bila naročito dobra u tome, ali dopadalo mi se dok pokušavam, znate, godio mi je taj *trud* koji ulažem dok pokušavam nešto da prikrijem, a da u isto vreme to i pokazujem.

Nomi, reče, je l' tako beše, pitao je Trevis. A-ha, rekla sam, a ti, kako se ono beše zoveš? Trevis, rekao je on. E, da. Trevis, Trevis, ponavljala sam, ne bez preterivanja, kao da se bogzna kako upinjem da upamtim to ime. A znala sam već godinama kako se zove. Posle toga smo laganim korakom prošli kroz žbunje i izbili na onu malu čistinu, pa seli na jedno oboreno deblo, i on me je zagrlio i rekao mi: pričaj nešto, Nomi, a ja sam počela nešto glupavo da vezem, i vezla sam tako o prvoj stvari koja mi je pala na pamet.

Čula sam jednom nešto što mi se svidelo, i često o tome razmišljam, rekla sam.

Ma jesi li, rekao je Trevis. A šta si to čula?

Pa, rekla sam ja, bili su neki tip i ženska, i stajali su na ulici, u nekom gradu negde tamo, i mrak je bio, a njoj se on stvarno sviđao, i

8 *Air Supply*, australijski pop-rok duet aktivan od 1975. godine. (Prim. prev.)

stalno joj je samo on bio na pameti, i kako bi volela da bude s njim, da budu u vezi, i sve ono, a tipu se možda, ne znam ni sama, isto tako dopadala ta ženska, ali je bio malo stariji, i umeo je da iskulira, i tako su se slučajno sreli na ulici negde oko deset uveče, i oboje su se vraćali kućama odnekud, i onda je momak rekao devojci: ej, ćao, kako si, tako si... a devojka je rekla, ovaj, da, ej, a tip je rekao, pa hajde, reci nešto, a devojka je začutala, i nasmešila se i rekla: e, pa ti si tu. I eto, rekoš ja Trevisu, kao da sam upravo završila predavanje o tome kako se pravi atomska bomba ili nešto u tom fazonu. Je l' znaš šta hoću da kažem? A on je rekao: a-ha, naravno da znam. Upitao me je zbog čega mi se ta priča svidela, a ja sam rekla da ne znam, verovatno zato što ima nečeg simboličnog u tome, a on je rekao, pa da, ja sam tu, i ti pričaš sa mnom, a ja sam rekla, a-ha, tako je.

A onda me on pitao da li više volim da ljudi koje volim ne budu tu dok im se obraćam, i ja sam zastala, jer me je zbunio, a on je odmah pomislio da ćutim jer hoću da napravim dramsku pauzu i da tako, u stvari, flertujem možda, ali kad sam konačno rekla da ne volim više kad nisu tu, on je rekao u redu, dobro, pa smo sedeli tako, šutirali sneg, gledali kako nam para izbija iz usta i pitali se, il' sam se barem ja pitala, šta će sada biti.

A bilo je to da je gomila klinaca dotrčala do nas i rekla da je počelo odbrojavanje, odbrojavamo uveliko, u stilu – ostao još minut do ponoći, dolazite, dolazite ovamo, i tako smo Trevis i ja ustali i otišli do neke druge grupe koja se pravila kao da će drugog nekog klinca, Kurta, ili Malog Metalca, kako su ga često zvali, da baci u vatru i tako ga đavolu prinese na žrtvu, a ostatak ekipe, one nafrakane devojčice, bučne i pijane kao obično, odbrojavale su sekunde, i svi su govorili sa škotskim naglaskom, a Dženin mi je dodala lulicu s hašišom, i baš sam bila povukla dim, kad me Kurt, koji se batrgao, raspalio nogom po faci, a meni se lulica zabila pravo u nepce i pocepala mi kožu, i suze su mi istog časa navrle na oči, a Trevis me obgrlio oko ramena i rekao: srećna ti Nova godina, na šta sam ja prošaputala samo: srećna i tebi Nova godina, a kad se Trevis nagnuo da me poljubi, ja sam samo

lagano zavrтела glavom, ali ne dovoljno jako da on to primeti, a onda sam se skljkala na sneg, bez svesti.

Kasnije mi je Trevis rekao da sam pala bez ikakvog zvuka. Kao ona eksplozija pileće krvi na maminoj slici Džeksona Poloka. Zato valja kad ima snega. Zato je valjda i Menon Simons, poznati zaljubljenik u noćni život, odabrao baš ovo mesto da na njemu dočeka vaznesenje pravednikâ, mesto gde čovek može da padne nečujno i da nikoga pri tom ne uznemiri. Probudila sam se nekoliko sati kasnije u radnom kamionetu Trevisovog čaleta, pokrivena nekim tepihom, a Trevis je, prekrštenih nogu, sedeo pored moje glave. Usne su mu bile modre, i jedva je govorio, ali je uspeo da kaže: o, Isuse, jebote, hvala bogu, živa si. Pomislila sam da je to nešto najoriginalnije što je iko ikada rekao o meni, i tad sam ga zavolela.

Trudi je radila u plakaonici u crkvi, i čuvamo još te slike gde smo ona, Taša i ja u toj prostoriji, a ima i jedna slika gde mi je baš Trevis stao na glavu. On je imao otprilike dve godine i džinovsko dupište u pelenama, a ja sam bila tek mali bebac što leži na patosu, i očigledno sam mu se isprečila na putu.

Mama bi često otkočila žicu na zvučniku u plakaonici tako da ne može da čuje čoveka, svog brata, inače mog ujaka Hansa, a on je bio Usta. Taša bi, kad je malo porasla, donela tranzistor, i tako smo slušale američke stanice dok smo pomagale mami oko zbrinjavanja beba.

Mnogo smo se zabavljale u toj plakaonici. Odatle smo mogle da posmatramo zatiljak moga tate, koji je sedeo tamo, na muškoj strani, i lepo se videlo kako mu glava padne, pa se naglo uspravi, dok je pokušavao da sluša ujka Hansove pridike.

Obično je moj zadatak bio da motrim na majke s uplakanom decom; čim bi one ustale iz klupa, bio bi to znak da će uskoro doći kod nas, i morale smo smesta da isključujemo radio, da mama ne bi nadržjala i popila kaznu od poslovično surovog i krivo nasađenog režima na čijem je čelu stajao njen brat. E, po toj opasnoj crti je moj otac

obazrivo gacao, i još to čini, rekla bih. Rastrzan – bar je bio rastrzan – između žene koju voli i vere koja ga održava u pokretu. Mada sada, kad je mama otišla, taj sukob uglavnom više i ne postoji. Samu auru naše kuće nazvala bih perverzno spokojnom, u duhu tihe pomirenosti sa sudbinom. Ima nekoliko nedelja kako je ujak dolazio da pozajmi električarski alat od tate, i kad je pitao tatu kako je, šta radi, tata mu je odgovorio: o, ništa naročito. Živim mirno sa svojim razočaranjima. A ti, kako si?

Nikad nisam načisto da li se tata šali kad govori takve stvari. U božićnim čestitkama uvek napiše: „U grehu i zabludi žudeći... Rejmond“.